

УДК 687.1

**Індустрія моди та технології легкої промисловості
ВИМОГИ АДАПТИВНОСТІ ПРИ ПРОЄКТУВАННІ
КОЛЕКЦІЇ ВЕЧІРНЬОГО ОДЯГУ**

В. А. СТЕПАНЕЦЬ, О. І. ВОДЗІНСЬКА

Київський національний університет технологій та дизайну

Сучасна мода дедалі більше орієнтується на принципи інклюзивності та універсальності, що зумовлює зростання інтересу до адаптивного одягу. Адаптивність в одязі передбачає створення виробів, які враховують різноманітність фізичних можливостей, анатомічних особливостей і способів життя людини, забезпечуючи комфорт, функціональність, психологічну свободу та естетичну привабливість. Такий підхід стає особливо актуальним у контексті розвитку соціально відповідального дизайну, де мода перестає бути лише елементом самовираження, а стає засобом підвищення якості життя [1].

У найближчі 5-10 років очікується активне зростання попиту, поява нових технологій і державних програм підтримки інклюзивного дизайну. Розроблення адаптивного одягу сприятиме формуванню нових стандартів у fashion-індустрії, спрямованих на рівність, доступність і стійкий розвиток. Coherent Market Insights оцінює глобальний ринок адаптивного одягу в 2025 році на 18,5 млрд. USD і прогнозує до 2032 року 32,12 млрд. USD. Причинами такого зростання є значна частка людей літнього віку (біля 20 % населення ЄС), людей з інвалідністю, високий купівельний потенціал населення, підвищена увага до інклюзії [2]. Таким чином, адаптивність стає не лише модним трендом, а й реальною трансформацією індустрії моди, що поєднує інновації, інклюзивність і відповідальність.

Метою роботи є проєктування колекції вечірнього одягу з врахуванням вимог адаптивності. Тому тематика дослідження є актуальною.

Найчастіше адаптивний одяг розглядається з позиції одягу для людей з особливими фізичними потребами [3-5]. Адаптивність передбачає врахування основних вимог в процесі проєктування одягу, які можна поділити на ергономічні, конструктивно-технологічні, естетичні, соціальні та інклюзивні, а також екологічні і виробничі.

Ергономічні вимоги включають:

- **зручність у використанні**, легке одягання та знімання виробу, особливо для людей з обмеженою рухливістю;
- **комфорт при експлуатації**, який передбачає врахування анатомічних особливостей тіла, відсутність дискомфорту на чутливих ділянках;
- **свободу руху** через використання еластичних матеріалів, збільшених прибавок у конструкціях або спеціальних вставок у місцях згину (плечі, коліна, лікті);
- **регулювання розміру виробів** за рахунок використання застібок, еластичної тасьми, ґудзиків, текстильної застібки або ременів для підгонки під індивідуальні параметри.

Конструктивно-технологічні вимоги передбачають:

- адаптивні застібки – магнітні кнопки, велкро, великі застібки-«блискавки», що легко розстібаються однією рукою;
- модульність, яка забезпечує можливість заміни або зняття окремих елементів (наприклад, знімні рукава, капюшон, знімна підкладка);
- доступність догляду, який включає простоту прання, можливість часткового чищення, збереження форми виробу після прання;
- матеріали – легкі, дихаючі, гіпоалергенні, еластичні, з антимікробним або водовідштовхувальним покриттям.

Естетичні вимоги можуть забезпечуватись:

- універсальним дизайном – поєднанням функціональності з сучасними модними тенденціями;
- візуальним балансом через підбір кольору, форми, фактури для маскування або акцентування певних частин тіла;
- індивідуалізацією – можливістю персоналізації (зміна кольорів, принтів, довжини елементів тощо).

До соціальних та інклюзивних вимог відносять:

- доступність для різних груп користувачів, таких як особи з інвалідністю, люди старшої вікової групи, вагітні, діти з особливими потребами тощо;
- нейтральність у дизайні – гендерно нейтральні силуети, врахування культурних особливостей;
- психологічний комфорт через створення позитивного сприйняття власного тіла через зручний та естетичний одяг.

Екологічні та виробничі вимоги передбачають:

- раціональне використання матеріалів через мінімізацію відходів при розкрої або їх повну відсутність, можливість подальшої переробки виробу;
- стійкість до зношування – довговічність тканин, швів і фурнітури;
- швидко масштабованість виробництва – можливість серійного виготовлення адаптивних моделей.

Джерелом натхнення для створення колекції одягу став мюзикл «Кабаре», наповнений атмосферою берлінських нічних клубів 30-х років, де блиск, гроші, сміх, веселощі, насолода, сяйво костюмів і прикрас маскує тривогу за неминучі зміни, які в найближчому майбутньому очікують світ (рис. 1). У минуле відійшла мода на скутість одягу: корсети, які перекривають дихання, та об'ємні довгі сукні, які обмежують рухи. Але світ ще не знає, що натовість чекає майбутнє, де тисне вже не одяг, а нові реалії.

«Кабаре» – це жінки в неймовірних бурлескних образах, контраст між свободою мистецтва та диктатурою, втеча у світ ілюзій і розваг, доки руйнується і кардинально змінюється навколишній світ, втрачена молодість і безсилля перед історичними подіями. Це суміш контрастів між блиском і гламуром ззовні та страхом всередині, між сценою, де панує кокетство, зухвалість, шик, насолода, та реальністю, яка стрімко втрачає свободу та контроль над усім, що відбувається.

Рис. 1. Коллаж творчого джерела

Представлені образи колекції – це маніфест адаптивності не для тіла, а для самовираження (рис. 2). Форма виробів народжується з ідеї, що справжній комфорт – це не лише фізична зручність, а психологічна свобода бути собою. У світі, де після пандемії панує спортивний та кежуал стиль, які, без сумніву, комфортні та зручні, людина починає втрачати ідентичність, можливість самовиразитись через бажання бути не таким, як усі.

Рис. 2. Моделі колекції «Cabaret» (автор Віталіна Степанець)

Натхненна естетикою кабаре, колекція переосмислює сценічну відвертість як акт прийняття власного тіла. Відкриті лінії плечей та зони живота, розрізи, мереживо і прозорі фактури не відкривають тіло, а звільняють його від правил і шаблонів. «Кабаре» не має гендерних обмежень чи упереджень стосовно зовнішності: недоліки тіла стануть перевагами та додадуть родзинки. Для людей з психологічними особливостями це стане способом виразити свої емоції, а завдяки достатній кількості декору бахромою або наявності знімних елементів людина зможе перемкнути увагу та розширити сферу застосування виробів. Тканини, що застосовуються, досить легкі та не сковують рухи (мереживо на рукавах або штанах), м'які та еластичні (оксамитові топи).

Образи моделей дозволяють поєднати на перший погляд непок'єднані речі – повсякденність та святкову вечірку, що дозволяє мінімізувати кількість речей у гардеробі та дотримуватись принципів розумного споживання. Моделі виробів містять знімні елементи (рукава, спідниця-плахта), які дозволяють змінювати візуальний вигляд образу, а також міксувати та стилізувати їх з іншими частинами гардеробу (рис. 3). Також знімним є декор (бахрома та пір'я), які будуть ексклюзивним доповненням образу для вечірки, але зайві у повсякденному житті. Все це дозволить в одному образі нести різний функціонал для різних подій.

Рис. 3. Варіативність першого образу

Другий образ має свої особливості (рис. 4). Під бахромою на штанах є потаємна застібка-«блискавка», яка дозволяє регулювати довжину виробу та створити шорти, штани-кюлоти та довгі штани, завдяки чому один елемент гардеробу перетворюється на три та доступний в усі пори року.

Рис. 4. Варіативність другого образу

Для зручності одягання та знімання виробів для людей з особливими потребами передбачено дві застібки на кнопки в бокових швах штанив, застібка на магнітні кнопки на топі спереду, а також кріплення спідниці-плахти за допомогою текстильної застібки velcro.

Таким чином, розроблена колекція моделей побудована за принципами адаптивного дизайну, який враховує не лише фізіологічні потреби користувача, а й психологічний аспект – створення відчуття свободи самовираження, незалежно від фізичних особливостей, віку чи соціального статусу. Конструктивні рішення, вибір матеріалів і силуетів спрямовані на зменшення бар'єрів між функціональністю та естетикою, що сприяє формуванню позитивного образу «Я» та дозволяє кожному відчувати себе прийнятим і стильним.

Література

1. Юхимчук А. О., Пашкевич К. Л. Інклюзивність та різноманіття як соціальні контексти в творчості дизайнерів одягу. Теорія та практика дизайну. Культура і мистецтво. К.: НАУ, 2024. Вип. 3(33). С. 277–285. doi: <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2024.33.29>
2. Adaptive clothing market analysis & forecast: 2025-2032 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.coherentmarketinsights.com>
3. Краснюк Л., Луцевська О., Троян О., Буханцова Л., Дітковська О. Адаптивний одяг для військовослужбовців із пораненими кінцівками: закордонний та вітчизняний досвід // Вісник Хмельницького національного університету. 2025(355). №4. С. 252-263. <https://doi.org/10.31891/2307-5732-2025-355-37>
4. Кулешова С., Луцевська О., Лебединська О., Слободенюк О., Ковальська Д. Аналітичний огляд сучасного стану напрацювань з проєктування адаптивних реабілітаційних виробів // Вісник Хмельницького національного університету. Том 1. 2023(319). №2. С. 181-188. <https://elar.khmnpu.edu.ua/items/2c76c4ff-4775-4fd1-b94b-2a31fa5d2daa>
5. Смикало К., Загора О. В., Назарчук Л. Особливості моделювання адаптивного дитячого одягу // Актуальні проблеми сучасного дизайну : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 22 квітня 2021 року. В 2-х т. Т. 1. Київ : КНУТД, 2021. С. 306-309. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/17976>